

TOSHKENT DAVLAT IQTISODIYOT UNIVERSITETI

“O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTINI RIVOJLANTIRISHNING ILMIY ASOSLARI VA MUAMMOLAR” ILMIY TADQIQOT MARKAZI

**"MOLIYA BOZORINI RIVOJLANTIRISHNING USTUVOR
YO'NALISHLARI, ZAMONAVIY TENDENSIYALARI VA
ISTIQBOLLARI"**

**mavzusidagi
Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi**

**MATERIALLAR TO'PLAMI
2022-yil 25-noyabr**

Toshkent 2022

"Moliya bozorini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari, zamonaviy tendensiyalari va istiqbollari". Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari to'plami. T.: TDIU 2022. 956 b.

Ushbu to'plam "Moliya bozorini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari, zamonaviy tendensiyalari va istiqbollari" mavzusida bo'lib, unda Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi doirasida Respublika moliya bozorining dolzarb muammolari va ularning yechimlari, moliya-bank tizimidagi islohotlar orqali milliy iqtisodiyotni barqaror rivojlantirish masalalari, aholining moliyaviy savodxonligini oshirishning ustuvor yo'nalishlari, fond bozorini rivojlantirish imkoniyatlari kabi mavzularga oid tadqiqot ishlari va ilmiy qarashlari aks ettirilgan materiallarning bayoni keltirilgan.

To'plamga oliy o'quv yurtlarida iqtisodiy muammolar bo'yicha ilmiy izlanishlar olib borayotgan professor-o'qituvchilar, doktorantlar, tadqiqotchilar, vazirlik, qo'mita va turli mulkchilik shaklidagi korxonalar va tashkilotlarning yetakchi mutaxassislari, magistr va talabalarning ilmiy izlanishlari natijalari kiritilgan.

To'plamda keltirilgan materiallarning mazmuni, undagi statistik ma'lumotlar va keltirilgan me'yoriy-huquqiy hujjatlarning haqqoniyligi, tanqidiy fikr-mulohazalar va takliflarga muallifning o'zlari mas'uldirlar.

Mas'ul muharrir: i.f.d., prof. M.B.Kalonov

Tahrir hay'ati:

i.f.n. dots. Sh.X. Sattarov

i.f.d., prof. A.M.Qodirov

i.f.d., prof. A.S. Usmonov

Taqrizchi:

PhD. S.Abrorov

© "O'zbekiston iqtisodiyotini rivojlantirishning ilmiy asoslari va muammolari" ITM, 2022-yil

MAMLAKATIMIZDA AHOLINING MOLIYAVIY SAVODXONLIGINI OSHIRISH

Haydarova D.I.

Buxoro Davlat Universiteti

Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev 2022 yil 13 aprel kuni «Kapital bozorini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida» gi farmonda Moliya vazirligi, Markaziy bank, Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi hamda Xalq ta'limi vazirligining «Moliya va investitsiya savodxonligi» dasturini amalga oshirish tamoyillari belgilab qo'yilgan. Dasturga ko'ra, ilg'or xorijiy o'quv muassasalari va tadqiqot institutlari, moliya tashkilotlaridan yetakchi mutaxassislarni moliyaviy savodxonlik darajasini oshirishga oid ta'lim tadbirlariga keng jalb qilish ko'zda tutilgan. Shuningdek, umumta'lim maktablari o'quvchilari hamda noiqtisodiy yo'nalishdagi OTM talabalari uchun «Moliyaviy savodxonlik» o'quv kursini fan sifatida joriy etish belgilangan. Ushbu fan doirasida mablag'larni to'g'ri boshqarish, moliyaviy qarorlar qabul qilish, jumladan, moliyaviy instrumentlar bo'yicha o'qitish metodologiyasini ishlab chiqish rejalashtirilgan. Bundan tashqari «Moliyaviy savodxonlik olimpiadalari»ni tashkil etish orqali o'quv kursining samaradorligini baholash kabi qator chora tadbirlar mamlakatimizda aholining moliyaviy savodxonligini yanada oshirishga qaratilgan.

Moliyaviy savodxonlik - bu moliyani boshqarish, byudjetlashtirish va investitsiyalarni o'z ichiga olgan turli xil moliyaviy ko'nikmalarni tushunish va ulardan samarali foydalanish qobiliyatidir. Insonlar o'z byudjetlarini to'g'ri taqsimlay olishlari va o'zlarida mavjud bo'lgan mablag'larni oqilona sarflay olishlari uchun moliyaviy savodxonlikka ega bo'lishlari kerak.

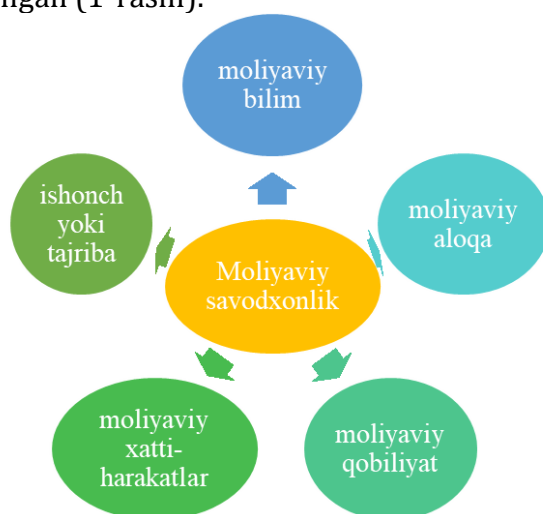
Mahshur olimlar Chen va Volpe moliyaviy savodxonlikni moliyaviy qarorlar qabul qilish va moliyani boshqarish bilimi sifatida belgilaydi.

Lusuardi esa moliyaviy savodxonlikning yo'qligi insonlarda qarz bilan bog'liq muammolarning ko'payishiga shuningdek, yuqori xarajatli kredit olish va kelajakda to'g'ri moliyaviy qaror qabul qila olmaslikka olib kelishini ta'kidlagan.

Demak, yuqoridagi olimlar sharhini tahlil qiladigan bo'lsak, moliyaviy savodxonlik aholining barcha qatlamlardagi yosh vakillari uchun zarur bo'lib, bu bilimning bo'lmasligi, insonlarda moliyaviy qarorlarni to'g'ri qabul qila olish, qarz va kredit bilan bog'liq muammolarga olib kelish ehtimoli yuqori bo'lishi ta'riflangan.

Bundan tashqari, Garman moliyaviy savodxonlikning bo'lmasligi ishchilarning ish samaradorligini tushirishiga olib kelishini isbotlab bergan.

Moliyaviy savodxonlikni integratsiya ko'rinishida olimlar quyidagi klaster orqali tushuntirib berishgan (1-rasm).

1-rasm. Moliyaviy savodxonlik integratsiyasi .

1-rasmda Zaid, Patrecia va boshqa olimlarning moliyaviy savodxonlik integratsiyasini shakllantirishgan. Unga ko'ra, moliyaviy savodxonlikka ega bo'lish orqali shaxsda moliyaviy

xatti-harakatlar, moliyaviy aloqa, moliyaviy qobiliyat, moliyaviy bilim va ishonch yoki tajribaga ega bo'lishini ta'kidlashgan.

Demak, xulosa qilib shuni aytish mumkinki, moliyaviy savodxonlikni oshirish orqali aholida moliyaviy bilim va moliyaviy aloqalarga oid tushunchalarni berish va bu orqali ularda to'g'ri moliyaviy qaror qabul qilishga erishish, yuqori foizli kreditlarni olish va kelajakka oid to'g'ri moliyaviy qaror qabul qilishga erishilishiga ishonamiz.

Mamlakatimizda moliyaviy savodxonlikni oshirishga oid amalga oshirilgan chora tadbirlar orqali aholining moliyaviy bilimlari sezilarli ravishda oshganligiga guvoh bo'lamiz. Ushbu chora tadbirlar bilan bir qatorda bizning fikrimizcha, quyidagi boshlang'ich bilimlarni o'quvchi-talabalarga o'rgatish orqali aholida moliyaviy savodxonlikni oshirishga erishimiz mumkin:

Birinchidan, aholiga har oylik byudjet mablag'larini hisob kitob qilish va shakllantirish;

Ikkinchidan, kelajakda kutilishi mumkin bo'lgan tahlikalarni oldindan o'ylab, unga tayyorlanish;

Uchinchidan, xarajatlarni nazorat qilish.

Yuqoridagi boshlang'ich bilimlarni o'quvchi-talabalarga o'rgatish orqali aholida moliyaviy savodxonlikni oshirishga erishamiz.

Adabiyotlar

1. Chen, H., Volpe, R. (1998), An analysis of personal financial literacy among college students. *Financial Services Review*, 7(2), 107-128
2. Fuller, R.J. (2000), Behavioral finance and the sources of alpha. *Journal of Pension Plan Investing*, 2(3), 1-21
3. Garman, E.T., Leech, I.E., Grable, J.E. (1996), The negative impact of employee poor personal finance behavior employees. *Financial Counseling and Planning*, 7, 157-167
4. Lusuardi, A., Mitchel, O.S., Curto, V. (2010), Financial literacy among the young. *The Journal of Consumer Affairs*, 44(2), 358-380
5. Zaid and Patrecia (2014), Chen and Volpe (1998) and Otoritas Jasa Keuangan Indonesia (2013)
6. Orton, L. (2007), Financial Literacy: Lesson from International Experience. *CPRN Research Report*.
7. Кузина О. Финансовая грамотность и финансовая компетентность: определение, методики измерения и результаты анализа в России // Вопросы экономики. 2015. № 8. С. 129-148.

ХЎЖАЛИК ЮРИТУВЧИ СУБЪЕКТЛАР ИҚТИСОДИЙ САЛОҲИЯТИНИ ИФОДАЛОВЧИ КЎРСАТКИЧЛАР ТАҲЛИЛИНИНГ НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ

Самадова Н.Р.

Тошкент молия институти

Бугун бутун дунё иқтисодиётига салбий таъсир кўрсатаётган турли хил жараёнлар мамлакатлар иқтисодиётининг барқарор ривожланишини таъминлаш, биринчи галда ҳал этилиши зарур бўлган долзарб муаммолардан бири эканини кўрсатмоқда. Иқтисодиётнинг талаб даражасида ривожланмаслиги мамлакат аҳолининг даромад кўрсаткичлари пасайиши, ижтимоий ҳолатнинг ёмонлашувига сабаб бўлмоқда. Шу сабабли, мамлакат иқтисодиётини талаб даражасида барқарор ривожланишини таъминлаш мақсадида хўжалик субъектларининг иқтисодий салоҳиятларини таҳлил қилиш, фойдаланилмаётган ички ва ташқи имкониятларни аниқлаш ҳамда улардан самарали фойдаланишни йўлга қўйиш айти даврада заруриятдир.